

20.09.2018

Julkinen

Kokoustiedot

Aika 20.09.2018 torstai klo 15:00 - 16:30

Paikka Valtuustotalo, lautakuntien kokoushuone (Suokatu 42)

Lisätietoja

Saapuvilla olleet jäsenet

Sakari Pääkkö, puheenjohtaja
Matti Venäläinen, varapuheenjohtaja
Tuula Niskanen
Anna Partanen
Kati Seppälä
Anu Vartiainen

Muut saapuvilla olleet

Kaisu Matinniemi, joukkoliikennepäällikkö	esittelijä
Veera Willman	kaupunginhallituksen edustaja
Seppo Kiiski	Siilinjärven kunnanhallituksen edustaja
Pekka Kauhanen	Siilinjärven kunnan talouspäällikkö
Seija Pasanen, joukkoliikenneinsinööri	pöytäkirjanpitäjä

Asiat 48 - 53 §

20.09.2018

Julkinen

Allekirjoitukset

Sakari Pääkkö
puheenjohtaja

Seija Pasanen
pöytäkirjanpitäjä

Pöytäkirjan tarkastus

Kuopion kaupungin kaupunkiympäristön palvelualueella (Suokatu 42),
20.9.2018

Tuula Niskanen

Anna Partanen

Pöytäkirja on ollut yleisesti nähtävänä

Tarkastettu pöytäkirja on yleisesti nähtävänä Kuopion kaupungin verkkosivuilla www.kuopio.fi/paatoksenteko 21.9.2018

Seija Pasanen
pöytäkirjanpitäjä

20.09.2018

Julkinen

Muutoksenhakukiellot Kuntalain 136 §:n mukaan ei oikaisuvaatimusta eikä kunnallisvalitusta voi tehdä §:ien 48 – 51 ja 53 osalta, koska päätökset koskevat vain valmistelua tai täytäntöönpanoa.

Muutosta ei voi hakea valittamalla §:ään 52, koska päätöksestä voidaan tehdä kuntalain 134 §:n 1 momentin mukaan kirjallinen oikaisuvaatimus.

Oikaisuvaatimusohjeet ja valitusosoitukset

Pöytäkirjaan liitetään oikaisuvaatimusohjeet §:n 52 osalta

liite A

20.09.2018

Julkinen

Käsitellyt asiat

Nro	§	Liite/ viite*	Otsikko	Sivu
1	48 §		Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus	5
2	49 §		Pöytäkirjantarkastajat	6
3	50 §		Kilpailun rajoittaminen	7
4	51 §		Joukkoliikenteen ja henkilökuljetusten talousarviot 2018 ja niiden toteutuminen	10
5	52 §	1	Linja-autojen yhtenäinen ilme Kuopion kaupunkiseudun Vilkkuliikenteessä	13
6	53 §		Joukkoliikennelautakunnan tiedonannot 2018	15

Muutoksenhaku

52 §			Liite A Kuntalain mukainen oikaisuvaatimusohje / Kuopion kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta	16
------	--	--	--	----

20.09.2018

48 §

48 §

Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus

Päätösehdotus

Puheenjohtaja

Kokous todetaan laillisesti koolle kutsutuksi ja päätösvaltaiseksi.

Päätös

Kokous todettiin laillisesti koolle kutsutuksi ja päätösvaltaiseksi. Varsinaisista jäsenistä kokouksesta oli poissa Samuli Voutila.

20.09.2018

49 §

49 §

Pöytäkirjantarkastajat

Päätösehdotus

Joukkoliikennepäällikkö

Valitaan pöytäkirjantarkastajat. Vuorossa ovat jäsenet Samuli Voutila ja Tuula Niskanen.

Päätös

Valittiin Tuula Niskanen ja Anna Partanen.

Kilpailun rajoittaminen**Joukkoliikennepäällikkö Kaisu Matinniemi
Henkilökuljetusten järjestäminen****Kilpailun rajoittaminen vuonna 2013**

Koko Kuopion paikallisliikennettä hoiti yksi liikenteenharjoittaja 1980-luvulta alkaen linjaliikennelupien perusteella 1.7.2014 saakka, jolloin järjestämisvastuu joukkoliikennepalveluista siirtyi liikenteenharjoittajilta toimivaltaisille viranomaisille.

Ennen muutosta Kuopiossa oli selkeä poliittinen tahtotila, että paikallisliikenteen monopoli tulee saada purettua muutostilanteessa. Niinpä ensimmäistä viranomaisen järjestämää paikallisliikenteen kilpailutuksen suunnittelun varten perustettiin työryhmä, jossa oli päättäjiä Kuopiosta ja Siilinjärveltä. Työryhmä päätti edistää joukkoliikennemarkkinoiden toimintaa rajoittamalla kilpailua määräävän markkina-aseman tai monopoliaseman välttämiseksi. Taavoitteena oli kilpailun säilyttäminen alueella ja sitä kautta turvata viranomaisen kannalta kohtuullinen hintataso myös tulevaisuudessa.

Paikallisliikenteen kilpailussa vuonna 2013 tilaaja varasi itselleen oikeuden olla hyväksymättä yhden tarjoajan tekemiä tarjouksia siltä osin, kun tarjousten hyväksyminen johtaisi määräävän markkina-aseman tai monopoliaseman syntymiseen toimivalta-alueella. Ratkaisussa yksi tarjoaja pystyi saamaan viidestä kohteesta korkeintaan kolme siten, että hyväksyttävät kohteet eivät olleet automäärältään kolme suurinta.

Hankintalaki 75 §, hankintasopimuksen jakaminen osiin

Hankintayksikkö voi tehdä hankintasopimuksen erillisinä osina ja määritellä kyseisten osien koon ja kohteen. Jos hankintayksikkö ei jaa hankintasopimusta osiin, sen on esitettävä jakamatta jättämisen syyt hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä tai hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa.

Hankintayksikön on ilmoitettava hankintailmoituksessa, voiko tarjouksen antaa yhdestä, useammasta vai kaikista osista. Jos tarjouksia voi antaa useammasta tai kaikista osista, hankintayksikkö voi rajoittaa niiden osien määrää, joihin saman tarjoajan tarjous voi tulla valituksi. Tällöin hankintayksikön on ilmoitettava hankintailmoituksessa niiden osien enimmäismäärä, joihin saman tarjoajan tarjous voi tulla valituksi. Hankintayksikön on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä säännöt, joita se soveltaa ratkaistessaan, mihin osaan tarjoajan tarjous tulee valituksi, jos tarjoajan tarjous tulisi valituksi hankintailmoituksessa ilmoitettua enimmäismäärää useampan osaan.

Hankintayksikkö voi yhdistää useampia osia tai kaikki osat samaan hankintasopimukseen. Hankintayksikön on ilmoitettava hankintailmoituksessa, mitkä osat tai osien ryhmät se voi yhdistää.

20.09.2018

Nykytilanne	Tällä hetkellä paikallisliikennettä hoitaa kolme liikenteenharjoittajaa. Paikallisliikenteessä määräävä markkina-asema on hyvin lähellä, sillä liikevaihdesta reilut 76 %, linjakilometreistä 74 % ja automäärästä reilut 77 % on samalla liikenteenharjoittajalla. Jos seuraavassa kilpailussa näyttäisi tarjousten perusteella syntyvän määräävä markkina-asema, tulisi hyväksyttävän liikenteen määrää rajoittaa sen liikenteenharjoittajan osalta, jolle määräävän markkina-asema syntyisi.
Rajoittaminen paikallisliikenteen kilpailussa 2018	Paikallisliikenteen kohteista kolmen kohteen sopimus päättyy kesäkauden 2019 alussa. Liikenteet tulee kilpailuttaa vielä kuluvan vuoden aikana, jotta liikenteenharjoittajille jää riittävästi aikaa järjestelyihin. Kilpailutettavaksi tulevat pienkalustolinjat sekä linjat 4, 8 ja 30-40. Pienkalustokohde on niin pieni, että sillä ei ole kokonaisuuden kannalta merkitystä. Linjoista 4, 8 ja 30-40 muodostetaan kaksi kohdetta, joiden automäärät ovat lähes saman suuruiset. Näiden osalta tilaajan tulisi varata itselleen oikeus olla hyväksymättä yhden tarjoajan tekemiä tarjouksia siltä osin, kun tarjousten hyväksyminen johtaisi määräävän markkina-aseman tai monopoliaseman syntymiseen toimivalta-alueen paikallisliikenteessä. Hyväksyttävät tarjoukset ratkaistaan tilaajan kannalta kokonaistaloudellisuuden kokonaisuuden perusteella. Yhden tarjoajan tehdessä edullisimman tarjouksen molemmista kohteista, ja tarjousten hyväksyminen johtaisi määräävän markkina-aseman tai monopoliaseman syntymiseen, jätetään hyväksymättä se tarjous, jonka piste-ero toiseksi halvimpaan tarjoukseen on pienin. Rajoitusta ei kuitenkaan käytetä, jos kohdekohtainen piste-ero halvimman ja toiseksi halvimman tarjouksen välillä on yli 10 %.
Vaikutusten arviointi	-
Esitys	Esitän joukkoliikennelautakunnalle päätettäväksi, että seuraavassa paikallisliikenteen kilpailussa varataan viranomaiselle mahdollisuus rajoittaa kilpailua määräävän markkina-aseman tai monopoliaseman syntymisen estämiseksi edellä esitetyillä periaatteilla. Valmistelija Seija Pasanen etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi puh. +358 44 718 5424
Päätösehdotus	Joukkoliikennepäällikkö Kaisu Matinniemi Lautakunta hyväksyy joukkoliikennepäällikön esityksen.

20.09.2018

Päätös

Matti Venäläinen esitti, että rajoitusta ei käytetä linjojen 30-40 ratkaisussa. Tuula Niskanen kannatti Matti Venäläisen esitystä.

Puheenjohtaja totesi, että koska on tehty esittelijän esityksestä poikkeava, kannatettu esitys, pidetään nimenhuutoäänestys siten, että ne jotka ovat esittelijän ehdotuksen kannalla, äänestävät jaa, ja ne jotka ovat jäsen Venäläisen tekemän esityksen kannalla, äänestävät ei. Äänestysesitys hyväksyttiin.

Suoritettussa nimenhuutoäänestyksessä annettiin neljä jaa-ääntä (Pääkkö, Partanen, Seppälä, Vartiainen) ja kaksi ei-ääntä (Venäläinen, Niskanen), joten lautakunta oli hyväksynyt esittelijän päätösehdotuksen.

Joukkoliikenteen ja henkilökuljetusten talousarviot 2018 ja niiden toteutuminen**Joukkoliikennepäällikkö Kaisu Matinniemi**
Henkilökuljetusten järjestäminen

Kuopion kaupungin hallintosäännön ja kaupunkiympäristön toimintasäännön mukaan Kuopion kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunnan toimivaltaan kuuluvat Kuopion ja Siilinjärven joukkoliikenteen viranomaistehtävät, jotka on toimivaltaiselle viranomaiselle määritelty EU:n palvelusopimusasetuksessa ja kansallisessa liikennepalvelulaissa. Lisäksi lautakunnalle kuuluu Kuopion lakisääteisten henkilökuljetusten järjestäminen.

Pohjois-Savon matkojenyhdistelykeskuksen toiminta ja vammaispalvelu- ja sosiaalihuoltolain mukaisten kuljetusten järjestämisvastuu siirtyivät keväällä 2018 joukkoliikenneyksiköstä IS-Hankinta Oy:lle. Kuljetusten järjestämiskustannuksista ja Kuopion osuudesta matkojenyhdistelykeskuksen toimintakustannuksista vastaa edelleen Kuopion kaupungin perusturva.

Siilinjärvi vastaa oman alueensa lakisääteisten kuljetusten järjestämisestä niiltä osin, kun niitä ei hoideta avoimella joukkoliikenteellä.

Kuopiossa joukkoliikenteelle ja henkilökuljetuksille on laadittu vuodesta 2014 alkaen oma talousarvio kaupunkiympäristön palvelualueen talousarvioon. Talousarvion käyttösuunnitelmassa esitetty Kuopion ja Siilinjärven yhteisen liikenteen tulot ja menot ovat koko toimivalta-aluetta käsittäviä lukuja, ja ne on tasattu Kuopion nettoluvuiksi tulo- ja menopuolelle kirjatulla Siilinjärven osuuksilla. Siilinjärven sisäisen liikenteen tulot ja menot sisältyvät Siilinjärven omaan talousarvioon. Koska Pohjois-Savon matkojenyhdistelykeskuksen toiminta sekä vammaispalvelu- ja sosiaalihuoltolain mukaisten kuljetusten järjestäminen siirtyivät IS-Hankinnalle, ei joukkoliikenneyksikkö seuraa enää niiden käyttötalouksien toteutumista.

Siilinjärven talousarviossa joukkoliikenne on omana tulosalueenaan, jonka tehtävänä on edistää ja ylläpitää joukkoliikennepalveluja työ-, koulu- ja asiointiliikenteen tarpeisiin yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Joukkoliikenteen ja henkilökuljetusten järjestäminen

Kuopion kaupunkiympäristön palvelualueen käyttösuunnitelmaan 2018 on kirjattu joukkoliikenteen ja henkilökuljetusten järjestämisen menoiksi 22 702 000 € ja tuloiksi 18 092 000 € eli nettomenoiksi 4 610 000 €.

Suurimmat menot syntyvät arvion mukaan avointen joukkoliikennepalvelujen ostamisesta (14 750 000 €) sekä koulu- ja esikoulukuljetuksista (4 780 000 €). Muita merkittäviä menoeriä ovat Viisaan liikkumisen hanke (905 000 €) ja ulkoiset ICT-palvelut (430 000 €), joka sisältää mm. Waltti –järjestelmän ylläpidon. Joukkoliikenteen järjestämisen henkilöstökuluihin on varattu yhteensä 605 500 €.

20.09.2018

Koulu- ja esikoulukuljetusten järjestämiskustannukset katetaan kokonaisuudessaan tuloina kasvun ja oppimisen palvelualueelta. Muista tuloista merkittävimmät ovat:

- joukkoliikenteen lipputulot 9 240 000 €, joista Siilinjärven osuudeksi on arvioitu 925 000 €

- Liikenneviraston myöntämä harkinnanvarainen valtionapu 1 000 000 €, josta Siilinjärven osuus on arviolta 120 000 €

- Viisaan liikkumisen hankkeen EU-rahoitustuki 627 000 €

- Kelan tuki koulumatkalipuista 400 000 €, josta kohdistuu Siilinjärvelle arviolta 220 000 €.

Siilinjärven talousarvioon on kirjattu kuluvalle vuodelle avoimen joukkoliikenteen tuloiksi 1 578 947 € ja kuluiksi 2 474 698 € eli toimintakatteeksi 895 751 €. Merkittävin tulolähde on lipputulot (996 803 €) ja menoerä palvelujen ostot (2 463 485 €).

Kuopion kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta

Joukkoliikennelautakunnan toimintamenoihin on varattu 24 400 €, josta henkilöstömenojen osuus on 14 200 €. Luottamushenkilökoulutukselle on varattu 4 000 €:n määräraha.

Talousarvioiden toteutuminen 1.1. - 30.6.2018

Kuopio

Kuopiossa vuoden ensimmäisellä puoliskolla käyttösuunnitelman mukaisten toimintakulujen toteutumisaste oli 41,4 % ja toimintatuottojen 42,1 %. Toimintakatteesta oli toteutunut 39,9 %.

Kulupuolella syntyi eniten kustannuksia avoimen joukkoliikenteen sopimuskorvauksista (8 823 545 €, toteutuma 40,2 %) ja koulu- ja esikoulukuljetuksista (2 197 307 €, toteutuma 46,0 %). Merkittävä menoerä syntyi Waltin ylläpitokustannuksista, joista Kuopion osuus oli reilut 23 000 €/kk. Ulkoisten ICT-palvelujen kokonaiskustannus oli 281 172 € (toteutuma-aste 65,4 %). Niihin sisältyi merkittäviä Viisaan liikkumisen hankkeesta syntyviä ICT-kustannuksia, joille saadaan jälkikäteen EU:n aluekehitysrahaston tukea.

Toimintatuottoja oli kertynyt 4 466 748 €, joka oli 42,1 % koko vuodelle ennakoiduista tuotoista. Joukkoliikenteen lipputuloja oli kertynyt 4 362 567 € eli 47,2 % koko vuoden arvioista. Paikallisliikenteen matkustajamäärä kasvoi 4,8 % tammi-kesäkuun aikana edellisen vuoden vastaavaan ajanjaksoon verrattuna. Maaseutuliikenteessä matkustajamäärä väheni 2,4 %. Kelan koulu-matkatukea on saatu 316 609 € (toteutuma 79,2 %), josta 122 882 € kohdistui Siilinjärvelle.

Siilinjärvi

Siilinjärvellä toimintatuotoista on toteutunut 455 571 € eli 28,9 % arvioidusta. Tuotosta 245 099 € oli lipputuloja. Toimintakuluista on toteutunut 738 762 € eli 29,9 %. Merkittävin kuluerä oli palvelujen ostot (733 779 €), joka sisälsi mm. avoimen joukkoliikenteen liikennöintikorvaukset. Toimintakatteen toteutuma oli 31,6 %.

Asiaa selostetaan kokouksessa.

20.09.2018

51 §

Esitys	Esitän joukkoliikennelautakunnalle, että se merkitsee talousarvion tilanteet alkuvuoden osalta tiedoksi. Valmistelija Seija Pasanen etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi puh. +358 44 718 5424
Päätösehdotus	Joukkoliikennepäällikkö Kaisu Matinniemi Lautakunta hyväksyy joukkoliikennepäällikön esityksen.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Linja-autojen yhtenäinen ilme Kuopion kaupunkiseudun Vilku-liikenteessä**Joukkoliikennepäällikkö Kaisu Matinniemi**
Henkilökuljetusten järjestäminen

Kuopion kaupunkiseudulla on käynnissä Viisaan liikkumisen hanke, johon Etelä-Savon Ely -keskus on myöntänyt EU:n aluekehitysrahoitusta. Hankkeessa toteutetaan Kuopion kaupunginhallituksen 18.7.2016 hyväksymässä Kuopion seudun viisaan liikkumisen toteuttamisohjelmassa esitetyjä toimenpiteitä, joilla vähennetään joko suoraan tai välillisesti alueen hiilidioksidipäästöjä ja energiankulutusta lisäämällä kestävien liikkumismuotojen houkuttelevuutta henkilöautoiluun nähden.

Yhtenä toteutustoimenpiteenä on luoda Kuopion seudun viisaalle liikkumiselle yhtenäinen ilme, joka tulisi näkyä mm. linja-autoissa, pysäkeillä, informaatioissa, tapahtumissa ja markkinoinnissa. Hankkeessa Kuopion kaupunkiseudun joukkoliikenne sai nimen Vilku, jonka logo ja värimaailma tukevat Kuopion kaupungin yleistä markkinointi-ilmettä.

Brändinrakentamiseen erikoistunut Projectico Oy on laatinut luonnosvaihtoehtoja linja-autojen yhtenäiselle ulkoasulle, joista kolme julkistettiin yleisön arvioitavaksi. Yleisöäänestys kesti 2,5 viikkoa. Ääniä annettiin 2 232 kpl, ja eniten ääniä sai vaihtoehto C (46 % äänistä). Vaihtoehdot ovat liitteenä.

Yhtenäistä ulkoasua edellytettäisiin ensimmäistä kertaa kuluvan vuoden aikana kilpailutettavissa paikallisliikenteen kohteissa (pienkalusto, linjat 4, 8, 30-40). Autojen teippaaminen valittuun ulkoasuun on liikenteenharjoittajan vastuulla. Siitä syntyvät kustannukset liikenteenharjoittajien on mahdollista sisällyttää tarjouksiinsa.

Koska tässä vaiheessa ei tiedetä, millaiset autot kilpailutettavaa liikennettä tulevat hoitamaan, tulisi pienet hienosäädöt teippaukseen olla mahdollisia. Niinpä valittavan luonnosvaihtoehdon värimaailma ja kuviointi olisivat pohjana toteutettavalle teippaukselle. Kaikilla autoilla olisi kuitenkin yhtenäinen ilme.

Vaikutusten arviointi

Esityksellä parannetaan paikallisliikenteen imagoa ja houkuttelevuutta, jonka ansiosta matkustajamäärien toivotaan jatkavan kasvuaan. Esitys on siten ilmasto ja yritysvaikutuksiltaan myönteinen.

Esitys

Esitän joukkoliikennelautakunnalle, että se valitsee Vilku-linja-autojen ulkoasun esitetyistä kolmesta teippausvaihtoehdosta.

Liitteet

1 7292/2018 Linja-autojen teippausvaihtoehdot A, B ja C

Valmistelija
Seija Pasanen
etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

puh. +358 44 718 5424

20.09.2018

Päätösehdotus

Joukkoliikennepäällikkö Kaisu Matinniemi

Lautakunta hyväksyy joukkoliikennepäällikön esityksen.

Päätös

Lautakunta valitsi Vilku-linja-autojen yhtenäisen ilmeen suunnittelun pohjaksi vaihtoehdon C.

§ 53

Asianro 105/00.02.03/2018

Joukkoliikennelautakunnan tiedonannot 2018

Viranhaltijapäätökset 13.8. – 11.9.2018

Asiakirjan nro	Päätöksentekijä	§ / vuosi	pvm	Otsikko
6558/2017-9	joukkoliikennepäällikkö - KYP Joukkoliikennepäällikkö	12 § / 2018	30.8.2018	Kuopion kaupunkiseudun joukkoliikenteen asia- kastytytvyäisyyskyselyt

Päätösehdotus

Joukkoliikennepäällikkö Kaisu Matinniemi

Lautakunta merkitsee asiat tiedoksi ja päättää, ettei mainituissa päätöspöytäkirjoissa olevia otto-oikeuden alaisia päätöksiä oteta lautakunnan käsiteltäväksi.

Lautakunta käsittelee tarvittaessa muita asioita.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

20.09.2018

Liite A Kuntalain mukainen oikaisuvaatimusohje / joukkoliikennelautakunta (52 §)**Oikaisuvaatimusoikeus**

Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen.

Oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen.

Oikaisuvaatimusviranomainen

Kuopion kaupunkiseudun joukkoliikennelautakunta

Postiosoite	PL 1097, 70111 KUOPIO
Käyntiosoite	Suokatu 42
Puhelin	044 718 5110, 044 718 5113
Sähköposti	kaupunkiymparisto(at)kuopio.fi

Oikaisuvaatimusaika ja sen alkaminen

Oikaisuvaatimus on tehtävä **14 päivän kuluessa** päätöksen **tiedoksisaannista**. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi Kuopion kaupungin verkkosivuille www.kuopio.fi. Asianosaisten katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, kolmen päivän kuluttua sähköpostin lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Tiedoksisaantipäivää ei lueta oikaisuvaatimusaikaan.

Oikaisuvaatimuksen sisältö ja toimittaminen

Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on tekijän allekirjoitettava.

Oikaisuvaatimuksen voi toimittaa myös telekopiona (faksina) tai sähköpostina. Sähköistä asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä, eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle viimeistään määräajan viimeisenä päivänä ennen viraston virka-ajan päättymistä tai mikäli määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä tai muu sellainen päivä, jona työt virastoissa on keskeytettävä, ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Sähköisen viestin (faksin tai sähköpostin) katsotaan saapuneen viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä.

Oikaisuvaatimus toimitetaan aina omalla vastuulla. Postiin asiakirjat on jätettävä niin ajoissa, että ne ehtivät perille ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä.